

Haász a Szabó proti Maďarsku, rozsudek ze dne 13. 10. 2015 - K použití potenciálně smrtelné síly policistou jednajícím mimo výkon služby

Stěžovatel: Haász a Szabó

Žalovaný stát: Maďarsko

Číslo stížnosti: 11327/14 a 11613/14

Datum: 13.10.2015

Článek Úmluvy: čl. 2

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: plánování a vedení policejních operací, policejní násilí/použití síly, právo na život, účinné vyšetřování

Český právní řád: § 3 odst. 2, § 36, 99, 100 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Významnost: 2

K použití potenciálně smrtelné síly policistou jednajícím mimo výkon služby

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí Soud navazuje na svou dosavadní judikaturu k použití smrtelné síly zástupci státu (např. McCann a další proti Spojenému království, č. 18984/91, rozsudek ze dne 27. 9. 1995; Adronicou a Constantinou proti Kypru, č. 25052/94, rozsudek ze dne 9. 10. 1997). Rozhodnutí se týká použití střelné zbraně a výstřelu ve směru stěžovatelky, který (ačkoliv ji nezasáhl) vyvolal riziko závažného zranění či ztráty života, a s ohledem na stupeň a typ použité síly, Soud uzavřel, že stěžovatelka byla obětí jednání, které ze své podstaty ohrozilo její život, a proto shledal, že čl. 2 je v projednávané věci aplikovatelný, a principy obsažené v jeho judikatuře týkající se potenciálně smrtelné síly jsou, mutatis mutandis, použitelné i v projednávané věci (Kitanovski proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 15191/12, rozsudek ze dne 22. 1. 2015, § 52 až 57).

Rozhodnutí Soudu je důležité především z pohledu požadavků na správné naplánování a kontrolu policejní operace, při níž může vyvstat potřeba uchýlit se k použití potenciálně smrtelné síly, podmínek použití střelné zbraně zástupci státu s potenciálně smrtícím účinkem a v neposlední řadě i z hlediska formy účinného úředního vyšetřování v případech, kdy síla použitá policií ohrozila život jednotlivců.

Soud zejména zdůraznil, že při přezkumu tvrzení o porušení čl. 2 Úmluvy, který zaručuje právo na život, je v případech použití síly zástupci státu třeba přihlídnout ke všem okolnostem případu,

včetně příslušného právního rámce a plánování a kontroly posuzovaného jednání. Vždy je nutné vzít v úvahu okolnosti vedoucí ke vzniku události, která způsobila bezprostřední ohrožení života, a kontext, v němž se incident odehrál. Uvedené umožňuje posoudit, zda při provedení operace byla věnována náležitá pozornost minimalizaci ohrožení života jednotlivce. V projednávané věci dospěl Soud k závěru, že policejní zásah, který nepředstavoval plánovanou operaci a při němž policista mimo výkon služby vystřelil na vozidlo stěžovatelek, nebyl přiměřený.

V českém právním kontextu je oprávnění policistů použít zbraň upraveno v § 56 a částečně i též v § 57-59 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Případy sporného použití střelné zbraně podle § 56 uvedeného zákona se vyskytují i v českém právním prostředí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1623/2011). Z tohoto pohledu může být předkládané rozhodnutí Soudu přínosné i pro vnitrostátní praxi.

Zároveň je nutné vždy vzít v úvahu, že k porušení čl. 2 Úmluvy může dojít jak v jeho hmotněprávní, tak i procesní složce. Pokud proto dojde v rozporu s čl. 2 Úmluvy k úmrtí anebo ohrožení života jednotlivců v důsledku použití smrtelné síly vykonavateli veřejné moci, je třeba vést účinné vyšetřování, které musí být nezávislé, přístupné rodině oběti, přiměřeně rychlé, efektivní ..., schopné v případech zahrnujících státní zástupce nebo státní orgány zjistit jejich případnou odpovědnost za uvedený následek, a musí být podrobena veřejné kontrole (Hugh Jordan proti Spojenému království, rozsudek ze dne 4. 5. 2001, č. 24746/94, § 105-109).

(prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Dne 6. 8. 2012 podnikly stěžovatelky výlet k jezeru Balaton, kde se rozhodly strávit noc v autě. V průběhu noci neznámá osoba telefonicky informovala pana S., člena dobrovolnického bezpečnostního sboru, o podezřelém automobilu pohybujícím se v okolí místní prodejny potravin. Pan S. dále informoval policistu K., v tu dobu mimo výkon služby. Společně pak v soukromém vozidle policisty K. zkontrolovali předmětné místo, nenalezli však žádné známky trestné činnosti, o čemž informovali příslušné policejní oddělení. Následně pokračovali v pátrání po vozidle. Poté, co jej našli zaparkované u soukromého domu, se oba rozběhli zezadu k vozidlu stěžovatelek, přičemž policista křičel „Policie! Vystupte!“ a držel svůj služební odznak. První stěžovatelka (paní Haász), která spatřila dvě osoby v civilních šatech vystupující z civilního vozu, běžící k ní, se lekla a pokusila se ujet. Prorazila bránu, vjela na soukromou zahradu a posléze se vracela zpět k bráně. Policista zvolal „Policie! Stop!“ a varovně vystřelil. Když vozidlo stěžovatelek projíždělo kolem něj, vystřelil ještě dvakrát, první výstřel zasáhl blatník vozidla, druhá střela prošla zadním sklem a jen o 5-10 cm minula hlavu druhé stěžovatelky (paní Szabó). Na další výzvu policisty K. stěžovatelky vystoupily z auta a až nyní po předložení služebního odznaku zjistily, že K. je policista a S. dobrovolný strážník, a že celý incident byl proto nedorozuměním.

Okresní státní zástupce následně zahájil trestní stíhání K. z důvodu úmyslného ohrožení spáchaného osobou v úředním postavení. Proti policistovi K. také vedl jeho služebně nadřízený kárné řízení, které ale bylo přerušeno s ohledem na probíhající trestní řízení. V červenci 2013 státní zástupce trestní stíhání zastavil, s tím, že použití zbraně bylo v reakci na nebezpečí představované jednáním stěžovatelek (zejména řízení vozidla rychlostí 14-16 km/h ve směru, kde se nacházel S.) v souladu se zákonem. Stížnost stěžovatelek proti tomuto rozhodnutí byla zamítnuta krajským státním zastupitelstvím, s odůvodněním, že jednání stěžovatelek představovalo přímé ohrožení života a zdraví S. a policisty K., přičemž uvedené riziko ospravedlňovalo použití zbraně, a to i za situace, kdy jejímu použití nepředcházely předepsané postupy. V obnoveném kárném řízení vedoucí policejního oddělení v Balatonfüred dospěl k závěru, že ačkoliv jednání policisty K. bylo neprofesionální, a to zejména s ohledem na způsob, jakým zastavil vozidlo stěžovatelek, a na použití sebeobránné pistole

namísto služební zbraně, nejednalo se o postup nezákonný.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

K tvrzenému porušení čl. 2 Úmluvy

25. Stěžovatelky namítaly, že policista K. použil proti nim nepřiměřenou sílu, čímž ohrozil jejich život, a že vnitrostátní orgány neprovedly dostatečné a účinné vyšetřování incidentu. Tvrdily, že incident představoval porušení jejich práv podle čl. 2, 3, 5, 8 a 13 Úmluvy.

Soud má za to, že dané námitky je třeba přezkoumat pouze podle čl. 2, který zahrnuje i ostatní aspekty věci.

13. Článek 2 Úmluvy stanoví:

„1. Právo každého na život je chráněno zákonem. ...

2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:

(a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;

(b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;

(c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.“

26. Vláda tento argument zpochybnila.

27. Přípustnost

28. Vyčerpání vnitrostátních prostředků

27.-28. Vláda namítala, že stěžovatelky měly využít institutu náhradní soukromé žaloby podle § 199 odst. 2 trestního řádu. Protože tak neučinily, nevyčerpaly všechny dostupné vnitrostátní nápravné prostředky. Zároveň vláda tvrdila, že stěžovatelky nevyužily možnosti soudního přezkumu rozhodnutí policejního oddělení okresu Veszprém z 19. 12. 2013. Navrhla proto odmítnutí stížností podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Podle stěžovatelek ale vláda neprokázala, že nápravné prostředky, na které odkazuje, jsou účinné ve smyslu judikatury Soudu.

29.-34. Soud připomněl, že čl. 35 odst. 1 Úmluvy nevyžaduje využití prostředků nápravy, které nejsou adekvátní a účinné (Aksoy proti Turecku, č. 21987/93, rozsudek ze dne 18. 12. 1996, § 51-52; Barta proti Maďarsku, č. 26137/04, rozsudek ze dne 10. 4. 2007, § 45). Stíhání policistů obviněných z chybného postupu je primárně povinností státního zástupce, nikoli obětí (Otašević proti Srbsku, č. 32198/07, rozsudek ze dne 5. 2. 2013, § 25). Co se týče soudního přezkumu rozhodnutí policejního oddělení okresu Veszprém, Soud uvedl, že s ohledem na probíhající trestní řízení nebyly stěžovatelky povinny usilovat o další prostředek nápravy. Soud proto uzavřel, že stížnosti nemohou být odmítnuty z důvodu nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

1. Podstata sporu

...

2. Hodnocení soudu

3. a) Aplikovatelnost čl. 2

4. V projednávané věci nebyla síla použita proti první stěžovatelce smrtelná. Uvedené nicméně

nevylučuje přezkum stížnosti stěžovatelky ve světle čl. 2, z jehož textu jako celku plyne, že nezahrnuje pouze úmyslné zabití, ale i situace, ve kterých je povoleno použít sílu, která může vést, jako nezamýšlený důsledek, ke zbavení života (Ilhan proti Turecku, č. 22277/93, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2000, § 75). Soud již podle tohoto ustanovení posuzoval stížnosti, kde domnělá oběť nezemřela v důsledku namítaného jednání (Makaratzis proti Řecku, č. 50385/99, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 12. 2004; Atiman proti Turecku, č. 62279/09, rozsudek ze dne 23. 9. 2014).

5. Stupeň či typ použité síly a jednoznačný úmysl nebo cíl jejího použití mohou, krom jiného, představovat relevantní faktory při hodnocení, zda v konkrétním případě jednání zástupce státu vedoucí ke způsobení zranění bez následku smrti musí být posouzeno jako v rozporu s cílem a účelem čl. 2 Úmluvy (Ilhan proti Turecku, citováno výše, § 76).
6. Soud proto musí určit, zda síla použitá proti první stěžovatelce byla potenciálně smrtelná a jaký dopad mělo jednání policisty K. a dobrovolného policisty nejen na fyzickou integritu stěžovatelky, ale také na právo na život.
7. Soud akceptuje, že policista neměl v úmyslu zabít stěžovatelku. Podle balistické zprávy znalce nicméně byly v autě dva otvory způsobené kulkami ve směru klesající trajektorie, první na úrovni světel auta, druhá na úrovni pasažérů. Zadní okno auta bylo rozbité a částečně se rozpadlo v důsledku kulky, která jím prošla těsně míjejíc hlavu pasažérky.
8. Soud poznamenává, že projednávaná věc se liší od předchozích případů, kde Soud posuzoval použití potenciálně smrtelné síly způsobující zranění (např. Atiman proti Turecku, citováno výše, § 31). Projednávaná věc se týká použití střelné zbraně a výstřelu ve směru stěžovatelky, který (ačkoliv ji nezasáhl) vyvolal riziko závažného zranění či ztráty života.
9. S ohledem na výše uvedené okolnosti, a zejména na stupeň a typ použité síly, Soud uzavírá, že stěžovatelka byla obětí jednání, které ze své podstaty ohrozilo její život. Soud proto shledává, že čl. 2 je v projednávané věci aplikovatelný, a principy obsažené v jeho judikatuře týkající se potenciálně smrtelné síly by měly být, mutatis mutandis, použitelné i v projednávané věci (Kitanovski proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 15191/12, rozsudek ze dne 22. 1. 2015, § 52 až 57).
10. b) Hmotněprávní složka čl. 2
11. i) Obecné principy
12. Článek 2, zaručující právo na život, je jedno z nejzákladnějších ustanovení Úmluvy a uchovává jednu ze základních hodnot demokratických společností tvořících Radu Evropy. Soud musí podrobit tvrzení o porušení tohoto ustanovení velmi pečlivému přezkumu. V případech týkajících se použití síly zástupci státu musí vzít do úvahy nejen činy zástupců státu, kteří ve skutečnosti použití síly vykonali, ale i všechny související okolnosti včetně takových záležitostí jako příslušný právní nebo regulační rámec a plánování a kontrola posuzovaného jednání (Makaratzis proti Řecku, citováno výše, § 56-59).
13. Výjimky uvedené v odst. 2 čl. 2 naznačují, že toto ustanovení se vztahuje, byť nikoliv výlučně, na úmyslné zabití. Z textu čl. 2 je patrné, že odst. 2 primárně nedefinuje případy, kdy je povoleno úmyslné zabití osoby, ale popisuje situace, za kterých je povoleno „použít sílu“, která může vést, jako nezamýšlený důsledek, ke zbavení života. Použitá síla však nesmí být větší než „absolutně nezbytná“ pro dosažení jednoho z účelů uvedených pod písmeny a), b) nebo c) odst. 2 čl. 2 (McCann a další proti Spojenému království, č. 18984/91, rozsudek ze dne 27. 9. 1995, § 147-148).
14. Použití síly zástupcem státu v souladu s cíli uvedenými v odst. 2 čl. 2 Úmluvy je možno podle tohoto ustanovení ospravedlnit, pokud je založeno na upřímném přesvědčení, které je v daném čase vnímáno jako opodstatněné, ale následně se ukáže jako chybné. Jiný závěr by na stát a jeho zástupce při výkonu jejich povinností uložil nerealistické břemeno, pravděpodobně v neprospěch jejich životů a životů ostatních osob (Adronicou a Constantinou proti Kypru, č. 25052/94, rozsudek ze dne 9. 10. 1997, § 192).
15. Při posouzení, zda použití potenciálně smrtelné síly bylo legitimní, Soud, odloučený od

předmětných událostí, nemůže nahradit svým hodnocením situace hodnocení policisty, který musel reagovat v zápalu okamžiku, aby odvrátil upřímně vnímané ohrožení svého života či života ostatních (Huohvannainen proti Finsku, č. 57389/00, rozsudek ze dne 13. 3. 2007, § 97).

16. Pokud to není nevyhnutelné v důsledku okolností konkrétní věci, musí být Soud také obezřetný při přejímání role nalézacího soudu hodnotícího skutkový stav. Jestliže vnitrostátní řízení proběhlo, Soudu zpravidla nepřísluší nahrazovat svým hodnocením skutkových okolností hodnocení vnitrostátních soudů, kterým přísluší zjištění skutkového stavu na základě provedených důkazů (Giuliani a Gaggio proti Itálii, č. 23458/02, rozsudek velkého senátu ze dne 24. 3. 2011, § 179-180).
17. Kromě toho, že čl. 2 upravuje podmínky oprávněného použití smrtelné síly, stanovuje primární povinnost státu zabezpečit právo na život prostřednictvím vhodného právního a správního rámce, definujícího okolnosti, za jakých mohou příslušníci donucovacích orgánů použít sílu a střelné zbraně (Atiman, citováno výše, § 30).
18. Soud již ve věci Oláh přezkoumal ustanovení maďarského práva týkající se použití střelných zbraní policií a dovedil, že je nelze považovat za rozporné se zásadami vyplývajícími z Úmluvy nebo rozhodovací praxe Soudu (Oláh proti Maďarsku, č. 56558/00, rozhodnutí ze dne 14. 9. 2004).
19. Kromě toho Soud již v předchozích případech dovedil, že při posuzování plánovací a kontrolní fáze donucovacích operací z hlediska čl. 2 je třeba brát zřetel na kontext, v němž se incident odehrál, a také na způsob, jakým se situace vyvinula (Bubbins proti Spojenému království, č. 50196/99, rozsudek ze dne 17. 3. 2005, § 141). Posouzení Soudu, zda použití potenciálně smrtelné síly bylo „absolutně nezbytné“ ve smyslu čl. 2 odst. 2, se proto nemůže omezit na okamžik, kdy došlo k výstřelu ze zbraně zástupcem státu. Soud musí vzít v úvahu také okolnosti vedoucí ke vzniku události, která způsobila bezprostřední ohrožení života. Uvedené umožní posoudit, zda operativní rozhodnutí, učiněná zúčastněnými osobami, a provedení operace jako celku, ukazují, že zajištění minimalizace ohrožení života jednotlivce v co největší možné míře byla věnována náležitá péče a že zástupci státu nejednali nedbale (Andronicou a Constantinou proti Kypru, citováno výše, § 181).
20. ii) Aplikace těchto principů na projednávanou věc
21. Soud v tomto ohledu konstatuje, že policejní zásah v projednávané věci nepředstavoval plánovanou operaci, ale reakci na situaci vyvolanou policistou a dobrovolným policistou ... Nelze se nicméně domnívat, že policista K. byl přivolán, aby reagoval na nečekané okolnosti v zápalu okamžiku, protože celý incident se do značné míry odehrál v důsledku policistova vlastního přičinění. Podle názoru Soudu se v případech, kdy potřeba uchýlit se k potenciálně smrtelné síle vyvstane v důsledku série rozhodnutí a opatření policisty, zakládají tato rozhodnutí odpovědnost státu ve stejném rozsahu jako v případě plánování a kontroly policejních operací.
22. Podle důkazů provedených před vnitrostátními soudy policista K. použil svou zbraň, aby zastavil auto, a ochránil tak život dobrovolného policisty, který jej doprovázel. Jedná se o jeden z případů předvídaných v odst. 2 čl. 2, kdy použití smrtelné nebo potenciálně smrtelné síly může být legitimní.
23. Soud uznává, že policista K. zasáhl, aby zastavil auto stěžovatelky, u něhož podle něj hrozilo, že srazí jeho spolence - nebezpečí, které podle jeho názoru ospravedlňovalo použití potenciálně smrtelné síly. Ve světle obecných principů popsaných výše (viz odst. 55) proto Soud musí posoudit, jestli úvahy, které vedly policistu k zahájení střelby, byly v souladu s čl. 2 Úmluvy, a především zda operace jako celek byla provedena takovým způsobem, aby bylo v co největší možné míře minimalizováno ohrožení vzniklé použitím potenciálně smrtelné síly ...
24. Po výzvě směřované stěžovatelkám, aby vystoupily z auta, policista K. vypálil varovný výstřel. Stěžovatelky nicméně vozidlo nezastavily. Jak bylo potvrzeno balistickou zprávou, kulky zasáhly automobil v momentu, kdy se pohyboval ve směru pana S. Z pohledu Soudu mohl policista K. upřímně věřit, že se jedná o bezprostředně hrozící útok na život nebo zdraví pana

S.

25. Soud nicméně musí vzít v úvahu okolnosti, za jakých došlo ke vzniku této situace. Důvodem policejního zásahu byla zpráva nezjištěné osoby panu S., podle níž neznámé vozidlo parkovalo a pohybovalo se blízko místního obchodu s potravinami. Po příjezdu na místo policista K., mimo službu, a pan S., člen dobrovolnického bezpečnostního sboru, nezjistili žádné známky trestného činu. Neexistovala okamžitá potřeba zákroku, ať už za účelem zadržení osob podezřelých ze spáchání trestného činu nebo zabránění jeho spáchání. Soud konstatuje, že v rámci posouzení vnitrostátních orgánů nebyly uvedeny žádné přesvědčivé důvody, které by ospravedlňovaly rozhodnutí policisty K. a pana S. pokračovat v jejich pátrání po automobilu, aniž by se řádně identifikovali. V tomto kontextu Soud poznamenává, že podle § 4 dekretu č. 30/2011 (IX. 22.) platí, že i za situace, kdy se policista mimo službu domnívá, že podniknutí další akce je nezbytné, měl by sám přijmout příslušné opatření pouze v případě, kdy by zpoždění způsobené informováním policisty ve službě způsobilo nevyhnutelnou škodu na ochraně života a majetku či prevenci trestné činnosti.
26. Soud také konstatuje, že identita vlastníka Fiatu Punto byla sdělena policistovi K. policistou ve službě z policejního oddělení Balatonfüred. V této souvislosti Soud připomíná, že klíčovým bodem při posouzení rozhodnutí, která mají být učiněna za účelem provedení donucovací operace, musí být analýza všech dostupných informací o souvisejících okolnostech, včetně nebezpečí (pokud existuje) představovaného dotčenými osobami (Nachova a další proti Bulharsku, č. 43577/98 a 43579/98, rozsudek ze dne 6. 7. 2005, § 103). Nicméně se nezdá, že by policista K. nebo pan S. v okamžiku, kdy se přibližovali ke stěžovatelkám a zastupovali cestu jejich autu, věnovali pozornost skutečnosti, že žádná z osob v automobilu nebyla hledaná policií, nepředstavovala nebezpečí ani neměla jakýkoliv důvod očekávat policejní zásah vůči své osobě.
27. Vzhledem k tomu, jak se události odvíjely, pasažérky v autě nemohly vědět, že muži blížící se k jejich autu byli příslušníky policejních složek: řídili soukromé auto, byli oblečeni v civilním oblečení bez jakéhokoliv odznaku. Kromě toho nelze tvrdit, že stěžovatelky byly schopny identifikovat K. jako policistu, vzhledem k tomu, že přistupoval k automobilu ve tmě a zezadu, přestože držel v ruce svůj policejní průkaz. Jak bylo potvrzeno vnitrostátními orgány, stěžovatelky rozpoznaly, že se jednalo o policisty, až poté, co došlo k výstřelům, a vystoupily z vozidla.
28. Podle Soudu vláda nepředložila žádný přesvědčivý argument, který by zpochybňoval závěr, že přistoupení k autu ve tmě bez viditelného označení a vytvoření nebezpečné situace zatarasením dráhy automobilu stěžovatelek by mohlo vyvolat nepředvídatelnou reakci osob v autě.
29. Soud konečně podotýká, že postup policisty K. a pana S. probíhal bez jakéhokoliv pokynu či dohledu nadřízeného.
30. Na závěr Soud zdůrazňuje, že s ohledem na zásadní povahu práva chráněného čl. 2 Úmluvy se jeho posouzení nemůže omezit na faktické závěry provedené vnitrostátními orgány, ledaže je přesvědčen, že byly těmito orgány zohledněny všechny nezbytné prvky vyvozené z jeho judikatury k čl. 2 (viz odst. 55), včetně kontextu a vývoje situace.

Soud, posuzující předmětné události v jejich souhrnu, není přesvědčen, že zásah policisty K. před střelbou byl ve světle dostupných informací ohledně povahy nebezpečí, které stěžovatelky představovaly, přiměřený. Jeho zásah ani nebyl veden způsobem minimalizujícím riziko, že se události vyvinou v situaci ohrožující život, která vyvrcholila použitím střelných zbraní.

67. Soud proto konstatuje, že došlo k porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy.

68. c) Procedurální složka čl. 2

69. i) Obecné principy

70. Závazek chránit právo na život podle čl. 2 Úmluvy, ve spojení s obecnou povinností státu podle

čl. 1 „přiznat každému, kdo podléhá [jeho] jurisdikci, práva a svobody uvedené v Úmluvě“, vyžaduje implicitně existenci určité formy účinného úředního vyšetřování v případech, kdy jednotlivci jsou usmrceni v důsledku použití síly (Çakici proti Turecku, č. 23657/94, rozsudek ze dne 8. 7. 1999, § 86). Hlavním účelem takového vyšetřování je zabezpečení efektivní implementace vnitrostátních zákonů, které chrání právo na život, a v případech zahrnujících státní zástupce nebo státní orgány i zajištění jejich odpovědnosti za smrt ... Vyšetřování musí být nezávislé, přístupné rodině oběti, přiměřeně rychlé, efektivní ... a musí být podrobeno veřejné kontrole (Hugh Jordan proti Spojenému království, č. 24746/94, rozsudek ze dne 4. 5. 2001, § 105-109).

Stejné úvahy se uplatní v projednávané věci, kde Soud dovodil, že síla použitá policií proti stěžovatelkám ohrozila jejich život (Makaratzis, citováno výše, § 73).

1. ii) Aplikace těchto principů na projednávanou věc
2. V projednávané věci žalobce zahájil formální vyšetřování. To však bylo zastaveno okresním státním zastupitelstvím, jehož závěry byly potvrzeny krajským státním zastupitelstvím. Tento nadřízený orgán uvedl, že jediným úmyslem policisty bylo zastavit první stěžovatelku a paní Szabó, které ohrožovaly život a zdraví pana S. Státní orgány dále uvedly, že policista byl přesvědčen, že tyto dvě osoby se pokoušely řízením svého automobilu ve směru pana S. o útěk. Policista K. proto správně zahájil střelbu s cílem zastavit je. Tyto argumenty byly pro státní orgány dostačující pro zastavení vyšetřování.
3. V tomto ohledu Soud zdůrazňuje, že posouzení událostí vnitrostátními orgány ... se omezilo na přezkum, zda policista K. spáchal spornou střelbou trestný čin, aniž by se zabývaly širším kontextem incidentu a událostmi, které k němu vedly.
4. Okresní státní zastupitelství ve Veszprém sice souhlasilo se závěrem policejní zprávy, podle níž byl postup policisty K. neprofesionální, tento ani jiný státní orgán se však nevypořádal s otázkou, jakým způsobem byla operace s cílem sledovat a zadržet stěžovatelky vedena a jak daný postup ovlivnil nezbytnost použití střelné zbraně.
5. S ohledem na chybějící důkladné a účinné vyšetřování, které by se zabývalo nezbytností použití potenciálně smrtelné síly, nemluvě o soudním přezkumu rozhodnutí o zastavení vyšetřování, Soud shledává, že došlo k porušení čl. 2 Úmluvy v jeho procesní části.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Rozhoduje jednomyslně o sloučení stížností;
2. Prohlašuje jednomyslně stížnost paní Szabó (č. 11613/14) za nepřijatelnou;
3. Prohlašuje jednomyslně stížnost paní Haász (č. 11327/14) za přijatelnou;
4. Rozhoduje šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení čl. 2 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní části ve vztahu k paní Haász;
5. Rozhoduje šesti hlasy proti jednomu,
6. a) že žalovaný stát má zaplatit paní Haász ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky ...:
7. i) 15 000 EUR (patnáct tisíc eur) a případnou částku daně, z titulu nemajetkové újmy;
8. ii) 5 053 EUR (pět tisíc padesát tři eur) a případnou částku daně, z titulu náhrady výdajů;
9. b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
10. Odmítá ve zbytku návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Souhlasné stanovisko soudce Lemmense

Soudce Lemmens souhlasil se závěrem, že stížnost je přípustná a důvodná; přípustnost stížnosti ale spatřuje v jiných důvodech, než které jsou uvedeny v rozhodnutí. Podle soudce Lemmense představuje soukromá žaloba v maďarském právním řádu pro oběť běžný nápravný prostředek v situaci, kdy je nadřízeným státním zástupcem zamítnuta stížnost proti rozhodnutí státního zástupce o zastavení vyšetřování. Zároveň se jedná z pohledu oběti o jedinou možnost, jak dosáhnout soudního přezkumu věci. Ačkoliv existuje judikatura Soudu, podle níž by oběť neměla být nucena podat trestní oznámení u příslušného soudu, pokud již bylo podáno u policie nebo státního zastupitelství, tato judikatura nezohledňuje rozdíly mezi řízením vedeným státním zástupcem a soudem. Pokud možnost iniciovat soudní řízení existuje, měla by být využita. Porušení procesní části čl. 2 Úmluvy bylo navíc shledáno právě s ohledem na absenci soudního přezkumu; tím spíš je odůvodnění v projednávané věci neadekvátní. Institut soukromé žaloby přitom, alespoň teoreticky, umožňuje příslušnému soudnímu orgánu přezkoumat skutkové okolnosti a pokračovat v řízení.

Protože však vláda neprokázala efektivnost soukromé žaloby v praxi, lze souhlasit s většinou, že stěžovatelka nebyla povinna tuto možnost využít a že její stížnost týkající se porušení čl. 2 v jeho hmotněprávní části je přípustná.

Odlišné stanovisko soudce Kjolbro

Soudce Kjolbro nesouhlasil se závěrem, že v projednávané věci došlo k porušení čl. 2, a to v jeho hmotněprávní i procesní části. Co se týče hmotněprávní složky čl. 2, uvedl, že podle jeho názoru neexistovaly dostatečné důvody pro tvrzení, že policista K. svým jednáním vytvořil nebezpečnou situaci vedoucí k nutnému použití potenciálně smrtící síly. V této souvislosti poukázal zejména na skutečnost, že operace představovala spontánní reakci na vzniklou situaci, která neponechávala téměř žádný časový prostor pro přípravu operace. Policista navíc stěžovatelky opakovaně slovně upozornil, že je příslušníkem policie. Podle názoru soudce byl upřímně přesvědčen o nezbytnosti střelby z důvodu ochrany života a zdraví jeho kolegy. Z hlediska porušení čl. 2 v jeho procesní části soudce Kjolbro uvedl, že vyšetření incidentu proběhlo jak v rámci trestního, tak i disciplinárního řízení, přičemž příslušné orgány shromáždily všechny relevantní důkazy, vyslechly svědky včetně stěžovatelek a zajistily stanovisko forenzního experta. Přitom namítl, že Soud ve svém odůvodnění neoznačil konkrétní nedostatky, které by ospravedlňovaly závěr o neúčinném vyšetřování.

(Zpracoval Ing. Mgr. Libor Havelka, Ph.D.)